

Gençler Tahta Beşiği Bilir Misiniz

— S. COŞKUNER · 06 Ocak 2016

GENÇLER TAHTA BEŞİĞİ BİLİR MİSİNİZ?

Geleneksel kültürümüzü genç nesillere aktarma konusunda biraz tembel davrandığımızı zannediyorum. Bu konuda yetişkinlere düşen önemli görevler var. Bu günkü gençlerimizin kuyudan pakır ile su çekmeyi, yabayı, ellik'i, idareyi, şavkı, kileri, cumbayı, kara önlüğü, ortaokul şapkasını, silbinci, sibeği, tahta beşiği, tekne ıskıranını, kül ıskıranını, çulu, çapıt kilimini, kirkiti, çöteyi, dirgeni, holosu, heybeyi, çuvaldızı, kileyi, maşrabayı, eşek semerini, sikkeyi, kuskunu, kolanı, bört kapıyı, meti, kemikliyi, döt kazmacayı, yedi kiremiti, mavıyı, böbeciği, tahtalıyı, şaniyi, ocaklığı ve buraya sığdıramayacağım kadar nesneyi bildiklerini zannetmiyorum.

Bizim çocukluğumuz saydığım nesnelerin arasında geçti. Bu yazımda altı kardeş hepimizin içinde büyüdüğü ve bizim kuşak herkesin iki yaşına kadar yattığı tahta beşikten bahsetmek istiyorum. Ortasında bir deliği vardı oraya topraktan yapılmış çiçek saksısını andıran silbinç konurdu. Bunun içine beşikte yatan bebek kakasını yapardı. Sibek de erkek bebeklerini bibisini muhafaza eder, çişin vücuduna değmeden direk sibeğin içine gitmesini sağlardı.

Beşiğin iki kenarları yuvarlak kasnaklar ile çevrilmiş, ayaklara bağlanırken, kasnakları ise örümbeç ile birbirine bağlanmıştır. Beşiğin ayakları teke boynuzu gibi oval olup sallanmasına yardımcı olurdu. İçine yatırılan bebek beşiğin bir müstemilatı olan kalın bohçalardan yapılmış yorgan görevi gören, ucunda uzunca ipleri olan bir düzenele bağlanırdı.

Bebeğin yattığı yerde kalınca bir döşek vardı. Bu döşegün popoya denk gelen yeri silbince göre oyulmuş olurdu. Bebek beşiğe yatırıldıktan sonra kımıldama şansı yoktu. Vücudun ilgili yerleri silbince, sibeğe denk getirilir, uçları uzun ipli bohça bezlerle sıkıca sarılır iki el de bohçanın içine sokulur, beşiğin altından ve üstünden birkaç kere dolandırıldıktan sonra ipler sağlamca örümbeçe bağlanırdı.

Beşiğe yatırılan bebeğin ancak başı az miktarda sağa ve sola dönebilirdi. Bebek beşiğin içindeyken ağlarsa, kaldırılma zamanı gelmemişse, anne veya onun görevlendirdiği bir abi veya abla (bunlar komşu veya akraba çocukları da olurdu), beşiği hızlıca sallardı. Bebeğin karnı aç değilse, yeniden uykuya dalabilirdi. Tuvalet için bebek kaldırılmazdı. Çünkü silbinç ve sibek o işi görürdü. Eğer bebek geri uyumaz ve ağlamaya devam ederse, anne hemen beşiğe doğru eğilir, memesini çıkarır ve bebeğin kafasını hafifçe kaldırarak emzirirdi.

Bebek uykusunu aldı, karnı doydu ve yine huysuzluk yapmaya devam ederse, yine de beşikten hemen çıkarılmaz. Örümbeçe sıkıcı bağlanmış ipler hafifçe gevşetilerek bebeğin ellerinin serbese çıkması sağlanırdı. Örümbeçte bebeğin oynaması için bağlanmış gök boncuklar, şingirdaklar, ziller falan olurdu. Bebek bunlarla oynamaya devam eder ağlamazsa, sorun yok. Eğer, bir müddet örümbeğin kandırma oyuncaklarıyla oynadıktan sonra, feryadı tekrar basarsa, artık beşikten sökölme zamanı gelmiştir. Anne ipleri çözer bezleri gevşetir bebeği beşikten kaldırır. Çiş kaka durumu için silbince bakar ve onları temizler. Altına bez bağlayabilir de, bağlamadan donunu giydirebilir de. Burada tecrübe konuşur. Bebek bazen beşikte yatmak istemez. Yatırılır yatırılmaz feryadı basar ne kadar beşik sallanırsa sallansın,

uykuya dalmaz. Bazen anneyi ifrit eder ve beşikten tekrar kendini çözdürür. Golanla annenin sırtına kendini sardırır. (Ebiştirme) Anne sırtına kolanla sıkı sıkıya sardığı bebeği ile istediği her işini yapmaya devam edebilir. Çoğu zaman bebek annenin sırtında uyur. Annenin hareketi ona ninni gibi gelir, onun sıcaklığı ve tenine değmesi bebeğe ayrı bir güvence verir.

O dönemde anneler hiçbir zaman boş durmazlardı. Ellerinde mutlaka bir el işi olurdu. Özellikle oya veya kanevçe işlerlerdi. Ayrıca yemek malzemesi hazırlarken dahi, oturduğu yerden ayağı ile beşiğin ayağından sallardı. Her zaman ayak kullanılmaz, bazen de örümbeçe bağlanan uzunca bir ip ile uzak mesafelerden dahi beşik sallanabilirdi.

Eğer evde beşiği sallayacak bir abi veya abla varsa beşik sallama işi ona havale edilirdi. Beşiğin üstüne bir yorgan örtüldüğü için karanlıkta kalan bebek daha çabuk uyurdu. Beşiği sallayan abi veya ablalar bebeğin daha çabuk uyuması için beşiği daha hızlı sallarlardı ve bazen de ağırlık merkezi ters takla olur, beşik devrilirdi.

Bunun dışında beşik, bebek için en güvenli yerdirdi. Çiğnenme ve zarar görme ihtimali hiç yoktu.

Bebeğin beşikle vedalaşma zamanı, çiş ve kaka sorununu söylemeye başlamasıdır. Beşikten azledilen bebek evin bir başka köşesinde küçük döşek üzerinde yatırılırdı. Beşikten kurtulan bebek, yıllarca içinde yattığı beşiği çoğu zaman boş şekilde sallayarak oynar ve avunurdu.

Beşikler sağlam olurdu. Hemen hemen bir evdeki 5-6 kardeşin hepsi de aynı beşikte büyüye bilirdi. Her evde bir beşik olmasına gerek yoktu. O konuda muazzam bir yardımlaşma vardı. Beşikten kurtulan bebeğin beşiği, yakın komşunun yeni doğan bir bebeğine ödünç verilirdi. Asla bir karşılığı olmazdı. Beşik sahibi bu görevi zevkle yapardı. Ama beşiğin sahibi olan evde yeni bir bebek olursa, beşiği ödünç alan derhal geri getirir. Kendisi kullanılmayan yeni bir beşik soruştururdu.

Bilmiyorum ama beşikte yatan bebeklerde hiç kalça çıkığına rastlanmazdı. Tahta beşikler kullanımdan kaldırıldıktan sonra, bebeklerde hatırı sayılır oranda kalça çıkığı problemi görülmeye başladı.

Bebek doğurma yaşını geçmiş aileler beşiklerini genç ailelere hediye ederlerdi. Genellikle beşiklerin tahtalarının uygun yerlerine kopyalı kalemle, doğum tarihleri, ineklerin tohumlama tarihleri gibi önemli notlar yazılırdı.

Göçebe yörüklerde göç esnasında beşikler, develerin veya eşeklerin üzerine sıkıca bağlanır ve bebek göçü beşiği ile birlikte, canlı vasıtaların üzerinde yapardı.

Önemine binaen beşikler, çok önemli filmlere dahi isim olmuş ve bir aktör gibi filmlerde rol almıştır. (Boş beşik vb.).

Selam, sevgi ve dualarımla... Allah'a (cc) emanet olunuz...

6 Ocak 2016. Saat: 18.00. Çarşamba. Antalya

Yrd.Doç.Dr. Süleyman COŞKUNER

Kaliteli Yaşam Uzmanı